

de taal, ja zelfs in de eerste plaats juist door het behoud van de taal om de instandhouding van het ras; om de ontwikkeling van de rasheerlijken en eigenschappen.

Bij den rassenstrijd spreekt de taalstrijd door den regel de voornaamste rol, waarbij dan veelal ook nog een kerkelijke strijd komt.

Bij de worsteling, die in België op taalgebied wordt gestreden, gaat het ook om het behoud van de karaktereigenschappen der Oost- en vooral der West-Vlamingen.

Deze West-Vlamingen zijn van Frieschen oorsprong.

In Vlaanderen is veel meer vromen zin dan onder de Walen.

De Vlamingen voelen zich aan ons verwant. In Vlaanderen is nog een rest van de degelijkheid en vasthoudendheid van het Friesche ras.

Beide karaktertrekken waren ook eigen aan den grooten Guido Gezelle, door wiens aderen nog het bloed stroomde van het oude Friesche volk, dat eenmaal woonde langs de kusten van de Noordzee, vanaf het hooge Noorden tot aan het Nauw van Calais.

Doch ik keer tot de Afrikaanders terug.

Ook in Zuid-Afrika gaat het naast de taal om de bewaring, de handhaving van de zeden en gewoonten van het ras. Ook daar gaat de strijd niet buiten politieke en kerkelijke belangen om. Men te steunen in dien strijd is men steunen in een worsteling om de hoogste en edelste goederen.

Wij kunnen hen steunen door nog eens de bewuste circulaire te lezen en ter harte te nemen, wat die zegt van de taal: „Levens is het kollege een bolwerk van het Hollandsch-Afrikaansch leven in nationalen en Calvinistischen geest. De taal, die het voertuig van onderwijs en examens zal zijn, staat aan de keuze der studenten in Zuid-Afrika. Terwijl nu de studenten aan andere hogescholen bijna uitsluitend Engelsch tot voertuig verkiezen, is aan het Potchefstroomse Universiteits Kollege het voertuig voor bijna alle vakken de Hollandsch-Afrikaansche taal, die nauw verwant is aan onze moedertaal.“

Leg ik nu naast deze circulaire eene uit het jaar 1890, wel niet aan de kerkeraden der Gereformeerde Kerken in Nederland gericht, maar aan een bepaald aantal personen in den lande; een circulaire, ondertekend niet door vijf van onze bekende mannen, maar door niet minder dan dertig personen, tegenwoordig van verscheidene uiteenlopende geestesrichtingen in ons vaderland, allen mannen van name, allen uit de kringen van de leiders onzes volks; een circulaire aan het hoofd waarvan staat: vertrouwelijk en niet tot openbaarmaking bestemd; vergelijk ik nu den inhoud van deze beide circulaire (en behoeve van het ons stamverwante Afrikaansche volk, dan treft mij de gloed der overtuiging uit die van het jaar 1890, en dan vraag ik: is het niet hoog noodig, dat het bijna uitgedoofde vuur weer wordt aangewakkerd tot den warmtegraad, waarmede het toen hier te lande laaide? Overtuigt u zelf door heiligen ik mede ga doelen uit dat „vertrouwelijk“ stuk, zonder dat ik vreeze voor het verwijt, dat ik openbaar ga maken wat daarvoor niet was bestemd.

Dertig mannen van naam uit de meest onderscheiden kringen des volks roepen dan de „belang-

alleen mogelijk door herstel van de autonomie der gemeenten.“

Overtuigend duidelijk dus: niet de vrijheid der kerk tegenover den staat, maar de autonomsche vrijheid der gemeenten tegenover het kerkelijk geheel is bedoeld. De geheele circulaire is ten bewijze.

En zeker, nu is het wel geoorloofd, zelf zoo weinig helder te denken, dat men die beide verwart. Maar wat niet geduld mag, het is: dat men, waar mannen als Groen en De Geer helder denken, en de begrippen juist onderscheiden, op hen de schuld van eigen gebrek aan logisch denken werpt, en hen als misleiders des volks ten toon stelt.

Dat noem ik oneerlijk, en ik acht, dat eene couraant, die zulk eene oneerlijkheid opnam, zich alleen kan rehabiliteeren door een ridderlijk „amende honorabile“.

In de „Nederlandsche Gedachten“ van 18 October nam Groen van Prinsterer een gedeelte van dit artikel over, en voegde er aan toe: „Met den hoogt, de Geer ben ik aan Dr. Kuyper dankbaar, dat hij ons in De Heraut van gebrek aan historische kennis, zoo niet van erger schuld vrijpleit heeft.“

Intusschen had Dr. Kuyper in het Kerkelijk Weekblad, orgaan van de Confessioneele Vereeniging, gewezen op de droeve figuur van Minister Van Bosse, die op de Staatsbegroting een post van f7000 had uitgetrokken als toelage voor de Collegien van Toezicht. En toen nu openbaar was geworden, dat de Minister bij Kabinetsschrijven een officiële erkentenis van het Algemeen College had weten te verworven en dat de Synode drie afvaardigden naar dat College committeerde, volgde in De Heraut van 15 October van Dr. Kuyper's hand een artikel: Beginsellooze houding van Ministerie en Synode inzake de kerkelijke goederen, waarin hij wees op de samenwerking van het radicalisme in den staat

stelling in tot het behoud onzer moedertaal als volkstaal van Zuid-Afrika“.

„Nog, zoo gaat de circulaire dan voort, is zij aldaar de taal des lands.“

Nog kan zij het voertuig blijven, waarmede de geestelijke en zedelijke behoeften der aangroeiende bevolking dier aldaar zoo snel zich ontwikkelende Boeren-republieken, van uit ons land kunnen worden bevredigd.

Nog is het mogelijk, door behoud en verbreiding onzer taal, op land en volk daar ginds, den gemeenschappelijk stempel van onzen Hollandschen volksaard te drukken en daarmede, op elk gebied van menscheijke bezigheid en kennis, voor nu en later, aan ons volk een voordeel en haast onbegrensde arbeidsveld te verzekeren.

Maar, zoo ooit, dan geldt in deze: nu of nooit.

Op het thans levend geslacht rust de verheffende plicht, tot deze vreedzame uitbreiding der grenzen onzer nationaliteit met toewijding en volharding mede te werken. En door samenwerking van alle daartoe beschikbare krachten, dient Nederland aan zijn stamverwanten in Zuid-Afrika thans met besltheid te toonen, hoezeer het deze geheel eenige gelegenheid tot verruiming van het arbeidsveld van ons volk door uitbreiding van het Nederlandsche taalgebied op prijs stelt en weet te gebruiken.

Nu of nooit. Mocht de onwederlegbare juistheid dezer woorden u de vrijmoedigheid benemen, in deze ons uwe medewerking te onthouden. Want de nood dringt. Het overwicht der Engelschen op financieel en industrieel gebied verzekert hun, langs vredelievenden weg, een veel grooteren invloed op de Boeren-republieken van Zuid-Afrika, dan tot dusver met macht van wapenen voor hen was te verkrijgen.

Om dien wassenden invloed te keeren, beschikt Nederland slechts over één, maar gelukkig nog afdoend middel. Dat is de macht der taal. Immers, „de taal is gansch het volk, zij is de natie zelf“.

Voor het welslagen van dit middel is de tijd thans even gunstig als beslissend. Een, verleden jaar toch, door den Volksraad der Zuid-Afrikaansche Republiek genomen besluit verzekert aan iederen bijzonderen onderwijzer in Transvaal, die, in het Hollandsch onderwijzend, door gebod en bijbellesing zijn school tevens dienstbaar maakt aan de verspreiding van positief-christelijke beginselen, een jaarlijksche bijdrage van 4½ pond sterling uit de staatskas, voor elken bij hem ter school gaanden leerling.

Zoo dus het Nederlandsche volk, door eendracht sterk, ten behoeve der volksschool van Zuid-Afrika een krachtig fonds bijeen wist te brengen, zou het van deze vrijgevege bepaling op ruime schaal gebruik kunnen maken en met Nederlandsche onderwijzers het lager onderwijs in Transvaal, waar het kon bevorderend, daarmee op land en volk een moeilijk te overschatten invloed zich in de toekomst kunnen verzekeren.

Zuid-Afrika was eenmaal Nederlandsch in politieke zin. Die tijden zijn voorbij. Zij keeren niet meer. Wij wenschen ze niet terug.

Doch Nederlandsch, in algemeene volksgeaardheid, is Zuid-Afrika nog.“

In dezen toonaard gaat de circulaire dan verder en vraagt een kapitaal van honderdduizend gulden voor het reeds opgerichte „Fonds ten behoeve van het Hollandsch onderwijs in Zuid-Afrika“.

Deze circulaire vond weerklank in veler harte! Den zesden Mei 1890 werd het Fonds te Amsterdam opgericht en gevestigd. Een reglement werd opgesteld.

Het eerste artikel luidde: Het Fonds is bestemd om te worden besteed voor al wat strekken kan

met de despotie des ongeloofs in de kerk en constateerde, dat de Synode op haar terrein deed, wat Mr van Bosse deed namens den Staat: trots den tegenstand der gemeenten op onwettige wijze een Collegie kroonen, dat de vrijheid der gemeente verkort.

Van week tot week levert Dr. Kuyper nu voorts geregeld kerkelijke en politieke opstellen in De Heraut:

29 Oct. Een eigen rigting.

5 Nov. De Kieswet.

12 Nov. en volg. nrs: Vrijmaking der Kerk.

10 Dec. Voorstel ter Schoolwetsherziening van liberale zijde.

17 Dec. Mr P. P. van Bosse en het Departement van Hervormde Eeredienst.

24 Dec. De leer der onsterfelijkheid en de Staatsschool.

31 Dec. De Staat en de Openbare Zedelijkheid.

Ook geeft Dr. Kuyper in De Heraut telkens een overzicht van de staatkundige en de kerkelijke pers.

Groen van Prinsterer vestigde in zijn „Nederlandsche Gedachten“ nu meermalen de aandacht op Dr. Kuyper's artikelen.

Zoo schreef hij 16 Dec. 1869: „Onder de aanwinsten voor onze periodieke drukpers let thans iedereen, vriend en vijand, op de zelfstandige medewerking van Dr. Kuyper aan De Heraut.“

18 Maart 1870 spreekt Groen over Dr. Kuyper's geregelden bijstand in de Christelijke journalistiek: „Het reeds geleverde moet worden herlezen en overdacht. Afzonderlijke uitgave zou wenschelijk zijn, althans van zijne hoofdartikelen in De Heraut, over onderwerpen van wetgeving nog aan de orde, of waarvan men de ernstige behandeling over eenigen tijd tegemoet ziet.“ — Bijv. Een eigen rigting

ter bevordering van het gebruik der Nederlandsche taal als voertuig der gedachte bij het onderwijs in Zuid-Afrika.

Ik ga voorbij aan het vele, door dit Fonds gedaan.

Ik vraag alleen: is de liefde sindsdien niet te veel bekoeld en de belangstelling verminderd?

De sintels kunnen weer aangeblazen worden.

In vele Afrikaansche kringen verlangt men nog steeds naar toenadering tot ons land en volk. Ook de voormannen; ten bewijze daarvan citeer ik wat voor een paar jaar na het overlijden van President Steyn, den ongekroonden koning van Zuid-Afrika, door generaal Hertzog werd verkondigd.

„Ik twijfel daar dan ook geen oomblik aan nie, of hij (Steyn) is ook een tekenstander geweest van die politiek van toenadering tusschen die verskillende dele van die Britse rijk, in die vorm van een staatkundige nauwere aansluiting.“

„Dergelijke band zou aan die zelfstandigheid van S. A. te kort doen en in die weg staan van die opbloei van 'n diepe, innige S. Afrikaanse nasionalisme.“

Die belang van geestelijke toenadering tusschen Holland en Afrika het hij duidelijk besef. In tegenstelling met die handelwijze van die meeste ander Diets-Afrikaanse voormannen het hij zij seun naar Leiden gestuurd, om hier in Holland zij opvoeding te geniet, en een van zij dogters het ook hier nog een jaar deurgebragt om haar voor te berei vir die sware taak, wat zij vandaag te vervul het als hoofd van die Oranje-school. „Diese opleiding-richting vir ons jonge meisjes stigting van Pres. Steyn. Uit persoonlijke gesprekke met hem kon ik mij daarvan oortuig, dat ook in zij oog die Hollandse beskawing vir die toekoms van ons volk onmisbaar was. En hoe kan dit anders of hij moes die hartelike vriendskap koester teenoor 'n volk, van wie hij nooit anders dan die mees treffende bewijse van genegenheid en agting ontvang het. Meer dan wie ook was hij sig bewus van die nauwe band tusschen ons volk en die Hollandse en het besef, van hoe grote betekenis die instandhouding van die band is vir ons sowel als vir die Hollander.“

Genoeg!

Voor ruim dertig jaar drongen de besten van ons volk aan op handhaving en versterking van den band tusschen ons en het Zuid-Afrikaansche volk. Voor een paar jaar kon men een zelfde stem beluisteren in het spreken van Generaal Hertzog en vernemen, dat de besten van dat volk van gelijke meening waren.

Dankbaar ben ik, dat ons thans de gelegenheid wordt geboden, om bij vernieuwing van onze sympathie blij te geven.

Voor al de Gereformeerde Kerken hebben eene bijzondere betrekking op het „Diets-Afrikaanse“ volk!

G. KEIZER.

PERS-SCHOUW.

Dogmatisme.

Over deze thans weer actuele kwestie schrijft Prof. Grosheide in „Noord-Hollandsch Kerkblad“:

Eerst iets over dit vreemde woord, ik weet er geen Nederlandsch voor, anders zou ik dat gebruiken. Maar als ik het in het kort moest omschrijven, dan zou ik kiezen: doode leerstellingheid. En wat we daaronder verstaan? Dit, dat na een tijd van bloei in het kerkelijke en godgeleerde leven,

(29 October), De Kieswet (5 Nov.), De leer der onsterfelijkheid en de Staatsschool (24 Dec.); De Staat en de Openbare Zedelijkheid (31 Dec.); Hooger Onderwijs (21 en 28 January), De Bewaarscholen, enz. — Geen onzer volksverlegenwoordigers, die de hoogste volksbelangen behartigt, zal niet, na aandachtige lezing van dergelijk een bundel, erkennen, dat hij deze opstellen, als gewichtige bijdrage van parlementair onderzoek, waardeert.

31 Maart 1870 verwijst Groen naar een Heraut-artikel, „met de geaccrediteerde letter K“.

Dr. Kuyper n.l., die zijn opstellen eerst met zijn naam voluit ondertekende, deed dit al spoedig enkel met de letter K.

In De Heraut van 31 Dec. 1869 nam de heer L. Esser afscheid van de lezers in een artikelje, dat aldus aanving: „Straks is door mij gezegd, en herhaaktelijk in dit blad vermeld, dat ik er alleen in schreef, omdat meer bevoegden zwegen. Thans echter is door Gods goedheid onze uitnemende broeder K. als medewerker in De Heraut opgetreden, en daarmee is voor mij zeer natuurlijk het oogenblik gekomen om afscheid van de lezers te nemen.“

En in hetzelfde Herautnummer schreef Ds L. J. van Rhijn: „Ik betuig mijn dank voor de belangrijke artikelen en meesterlijke overzichten over onze journalistische pers van de hand van Dr. K. Ik hoop zeer, dat zij de aandacht zullen wekken onzer Christelijke landgenooten.“

Zie voor Dr. Kuyper's relatie met de toenmalige Heraut: Kuyper, De Strijd over het Vrije Beheer, blz. 138; Gedenkboek 1897, blz. 7; De Heraut, 14 November 1920.